

เทศน์เช้า วันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๔๖

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

คนเราตั้งใจนะ คนเจ็บไข้ได้ป่วยเข้าโรงพยาบาล คนจะออกกำลังกายไปกลับเพื่อจะออกกำลังกาย คนไปวัดก็เพื่อจะวัดใจของตัวเอง ถ้าวัดใจของตัวเองได้เราจะได้ประโยชน์กับเรา ถ้าเราวัดใจของตัวเองไม่ได้

โลกนี้เป็นโลกของอนิจจังทั้งหมด สิ่งที่อยู่อาศัยนี้ก็เป็นของชั่วคราว ดูอย่างไฟดับ อเมริกา เห็นไหม มันยังดับได้ สิ่งที่ว่าเขามีความเจริญทางเทคโนโลยีขนาดนั้น ถึงเวลาแล้วไฟมันก็ดับ ถึงเวลา เห็นไหม สมัยโบราณของเรา เวลาเขาย้ายบ้านย้ายเมือง ย้ายบ้านย้ายเมืองเพราะการทำมาหากินไม่สะดวกสบาย ย้ายบ้านย้ายเมือง เห็นไหม เวลาโรคภัยไข้เจ็บเบียดเบียน เขาก็ย้ายบ้านย้ายเมือง

อันนี้ก็เหมือนกัน เราคิดว่าบ้านเมืองจะมั่นคงตลอดไป กาลเวลามันพิสูจน์มา อย่างไดโนเสาร์ ๒๐๐ ล้านปี ๓๐๐ ล้านปี อายุของโลกมันหมุนมาตลอดไป แต่อายุของเราแค่ ๑๐๐ ปี การเกิดเป็นมนุษย์นี้แสนยาก เพราะอะไร? เพราะต้องมีบุญกุศลมีศีล ๕ มนุษย์สมบัติสมบูรณ์ จิตปฏิสนธินี้ถึงได้มาเกิดในครรภ์ของมารดา ถ้าชีวิตของเราถ้าจิตของเราไม่มีบุญกุศลพอสมควร

ดูอย่างพระโพธิสัตว์ การที่จะเสวยพระโพธิสัตว์ตั้งใจเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ยังเกิดเป็นนกกระทา ยังเกิดเป็นกวางทอง ยังเกิดเป็นสัตว์ ถึงว่าถ้าจิตเราไม่มีมนุษย์สมบัติไม่สมบูรณ์ เราต้องเกิดเป็นสัตว์ สิ่งที่เกิดเป็นสัตว์ เห็นไหม เกิดเป็นสัตว์ เกิดเป็นมนุษย์ เกิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหมแล้วแต่ใจดวงนี้ไปเกิด การเกิดมานี้เป็นเรื่องที่ว่าบุญกุศลพาเกิด เป็นเรื่องที่แสนยาก เป็นมนุษย์สมบัติ แต่การเกิดมาแล้วการดำรงชีวิตยังเป็นเรื่องที่ยากต่อไป การดำรงชีวิตการรักษาวินัยชีวิตเอาไว้

ถึงว่าเราเข้าวัด คนเข้าวัดนะชาวบ้านทั่วไปเขาคิด คนที่จิตใจของเขานี้ ความเห็นผิดเป็นมิจฉาทิฎฐิ ความเห็นถูกเป็นสัมมาทิฎฐิ ทิฎฐิความเห็นเราก็มี เราได้ยืนอยู่ชาวบ้านเขาพูดกันว่า คนที่ไปวัดเป็นคนที่มีปัญหาทั้งนั้นเลย คนเขาว่าเขาเป็นคนที่สุขสบายเขาไม่ต้องไปวัด เขากันอย่าง

นั่นก็มีนะ ว่าคนที่ไปวัดเป็นคนที่มีปัญหา เราถึงบอกว่าคนเจ็บไข้ได้ป่วยเขาเข้าโรงพยาบาล เขาเพื่อรักษาตัวของเขา คนที่ว่าไม่เจ็บไข้ได้ป่วยของเขาก็อยู่ตามสบายของเขา

แต่เราไปวัดไปวาเพื่อจะวัดใจของเรา เรารู้เลยว่าเรามีโรคอันหนึ่ง ทุกคนมีโรคอันหนึ่งอยู่ในกับตัวมาคือเรื่องของกิเลส คือ สิ่งที่ว่ามันเป็นอนิจจัง โรคอันนี้เป็นโรคที่ว่าเสียดแทงในหัวใจนะ แล้วมันพยายามขับไล่มันพยายามขับคั้นของมันออกมา ความขับคั้นของมันออกมาขับคั้นตามความเห็นของเขา เขาเห็นอย่างไรเขาก็ขับคั้นกันอย่างนั้นอย่างที่เขาเห็นออกไป แล้วเรื่องของกิเลสถ้าเราไม่มีศีลมีธรรมเข้าไปยับยั้งมันจะเป็นเรื่องความขับคั้นของกิเลสทั้งหมดเลย

กิเลส คือ ความพอใจ ความสุขความสบายของตัวเอง คิดว่าเป็นความสุขความสบาย เด็กมันก็ต้องการเล่นการสนุกมันไปวันๆ หนึ่งเท่านั้น ผู้ใหญ่ก็ต้องการสิ่งที่ว่าเราต้องหาสิ่งที่ว่าเราพอใจของเรา คนชอบๆ ไม่เหมือนกัน จริตนิสัยของคนไม่เหมือนกัน คนชอบป่าชอบเขาก็เที่ยวป่าเที่ยวเขา คนชอบทะเลก็เที่ยวทะเล คนชอบสิ่งใดก็เที่ยวสิ่งนั้น แต่การเที่ยวไป คนที่เราไปเที่ยวเรานานๆ ไปหนหนึ่งเราก็มีความสุขของเขา ชาวบ้านพื้นถิ่นเขาอยู่ที่นั่นเขาจำใจของเขา เขาก็ไม่เห็นมีความตื่นเต้นอะไร เราเป็นของแปลกใหม่

ความเป็นไปของโลก ความเจริญของโลก ความเสื่อมของโลกแต่ละพื้นที่ตามธรรมชาติเป็นการท่องเที่ยว เป็นเรื่องของโลก เป็นธุรกิจไป เป็นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไป อุตสาหกรรมของเขาเราก็ต้องอยู่เป็นเหยื่อ เราเป็นเหยื่อเราอยู่ในโลกเราก็เป็นไปในโลกนี้ ธรรมชาติเป็นอย่างนั้น สิ่งที่ธรรมชาติเป็นความหมุนเวียนไป วัฏฏะเป็นอย่างนั้น จิตใจของเราก็ต้องหมุนเวียนไปอย่างนั้น แต่บุญกุศลพาเกิด เกิดแล้วพบพุทธศาสนา

พุทธศาสนาสอนเรื่องทาน เรื่องศีล เรื่องภาวนา ทำไมถึงต้องทาน ทานเพราะอะไร? เพราะหัวใจของเราเวลามันหมักหมมขึ้นมา เวลามันทุกขร้อนอยู่ในหัวใจมันสละออกไม่ได้ การทานขึ้นมานี้ คือ การฝึกฝน การสละ คือ การให้ การให้สละออกไป จิตใจที่หมักหมมไว้จิตใจที่มันทุกขร้อน มันไม่มีทางออก ให้ทำน้การเจตนาการ เจตนาการให้ทาน ทานนี้ต้องหัวใจเป็นคนคิดข้าวของสิ่งต่างๆ อยู่ในบ้านเรา ถ้าเราไม่ยกขึ้นมาให้ทานมันก็เป็นสมบัติอยู่ในบ้านเรา ใครเป็นคนให้ เราเป็นคนให้ แล้วใครเป็นคนคิด หัวใจเป็นคนคิด ความคิดเจตนาอยู่ที่ใจ ถ้าใจเจตนามันเริ่มหัดสละออกมาจากตรงนั้นนะ เวลามันทุกขร้อนในหัวใจ ทำไมสิ่งนี้มันติดข้องอยู่กับใจ ทาน พอทานเสียสละออกมาได้พึงธรรม

ทาน ศีล ภาวนา ธรรมอันนี้ทำให้เราเข้ามาในหัวใจ องค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกไว้เลย โลกนี้เกิดมานี้เป็นสมมุติ แล้วมันทับลงมาด้วยอริยสัจ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ทุกข์นี่เป็นอริยสัจเป็นความจริงอันหนึ่ง สิ่งที่เป็นความจริงอันหนึ่งถ้าเราไม่สนใจเข้ามา เราก็เพลินไปวันหนึ่งๆ แต่ถ้าเราหันกลับเข้ามา จะมั่งมีศรีสุขขนาดไหน มันก็มีความเฉาความเศร้าหมองอยู่ในหัวใจ

ในสโมสรสันนิบาติทุกดวงใจว่าแห้ว ความว่าแห้วนั้นนะเราว่าเราไม่จำเป็น เรามีความสุขพอสมควรในชีวิตของเรา เราใช้ชีวิตของเราไปวันหนึ่งๆ เวลาสิ้นสุดไปมันก็จบไป นั่นนะมันใช้ชีวิตเปล่าๆ การหายใจเข้าและการหายใจออก หายใจทิ้งเปล่าๆ การหายใจเข้าคิดนึกฟุ้ง การหายใจออกนึกโธ นี่ ความนี้มันเริ่มค้นคว้าหาตัวเองไง สิ่งที่เป็นแก่นสารโลกนี้มีแก่นของโลก แก่นของโลกนี้ทำให้โลกหมุนไปโดยธรรมชาติของมัน มันยังมีแก่นของมัน

แก่นของชีวิตอยู่ที่ไหน? ชีวิตนี้เกิดมาเกิดมาทำไม? เหตุที่เกิดมาเพราะเหตุใดถึงพาเกิด แล้วมันจะดับๆ ตรงไหน? แล้วแก่นของมันอยู่ที่ไหน? สภาธรรมสอนอย่างนี้ แล้วเราก็จะย้อนกลับเข้ามาดู ชีวิตนี้คืออะไร? เกิดมาๆ ทำไม? แสนทุกข์แสนยากเกิดมาทำไม? มีความหมุนเวียนเปลี่ยนไปตลอดเวลาไม่มีใครคงที่เลย กินอิ่มแล้วก็หิว ต้องหาอยู่หากินตลอดไป บังคับธาตุขันธ์นี้ต้องให้ดำรงชีวิตตลอดไป ดำรงชีวิตไว้เพื่อบุญกุศล องค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกเลย “คนที่ทำคุณงามความดีวันหนึ่ง ดีกว่าคนที่ไม่สนใจสิ่งใดทั้งชีวิตเลย”

เรากำหนดสิ่งใดๆ เราประพฤติปฏิบัติธรรม เราคิดกำหนดพุทโธๆ ลมหายใจเข้าออก สติเห็นไหม นึกถึงพุทนึกถึงโธนี่นึกถึงตัวเราเอง เขาหาสมบัติกันทางโลก เขาพยายามทำธุรกิจหาสมบัติหาความต้องการของๆ สิ่งที่มีมูลค่า เงินตราตามเศรษฐศาสตร์ว่ามันมีมูลค่าลงทุกวัน ของมันมีมูลค่าทุกอย่างมันมีมูลค่าทั้งหมดเลย ได้มาแล้วจะเสื่อมค่า

แต่สิ่งที่ไม่เสื่อมค่าแล้วมีคุณค่าด้วย คือ หัวใจของสัตว์โลก การกำหนดพุท นึกพุทนึกโธนี้ มันกำหนดพยายามหาคุณค่าของเรา ถ้าเราหาคุณค่าของเราหาความรู้สึกรู้สีกของเรา คนทำสมาธิสมาธิได้ คนทำความสงบของใจได้ มันจะมีความแปลกประหลาดจะมีความมหัศจรรย์นะ แล้วอยากพยายามทำ ถ้าทำไม่ได้ก็เลสมันมีอำนาจเหนือกว่า นี่กรรมฐานม้วนสี่ พยายามประพฤติปฏิบัติแล้วทำไมไม่สมความปรารถนา ม้วนสี่อะไร เลิกไปก็มีปฏิบัติไปไม่ถึงก็มี

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงบอกเลย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ชี้ทางเท่านั้น ธรรมนี้เป็นชี้ทางไป แล้วเราจะก้าวเดินถึงหรือไม่ถึงนี้เป็นอำนาจวาสนาของเรา ถ้าเรามีอำนาจวาสนาเราพยายามก้าวเดินให้ถึง ถ้าก้าวเดินให้ถึงเราพยายามประพฤติปฏิบัติ จะทุกข์จะยากเราก็ไม่สนใจมัน

การเชื่อว่าการงาน ทำธุรกิจคนที่มีธุรกิจมากจะเครียดมาก จะพยายามวิตกกังวลว่า มันจะประสบความสำเร็จไม่ประสบความสำเร็จ เขายังมีความคิดมากเลย แล้วคนทั่วไป แค่สะพานนี้พุ่งนี้จะทำทานจะเอาอะไรทำ บางคนพูดนะ อย่าว่าแต่ทำเลย เราจะหาอยู่หากินยังไม่มีเลย ถ้าไม่มีของเขา ความไม่มีของเขาเพราะอะไร? เพราะเขาคิดว่าของเขาไม่มี สิ่งที่เขา มีอยู่นะข้าวทัพพีเดียวมันก็เป็นทานแล้ว

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีพราหมณ์ชราคนหนึ่งเป็นคนยากคนจะมาบวช ทุกคนปฏิเสธไม่ยอมบวชให้ๆ จนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถามว่า คนนี้เคยมีคุณกับใคร พระสารีบุตรว่าพราหมณ์คนนี้เคยมีคุณกับพระสารีบุตร เพราะอะไร? เพราะเหตุได้เคยตัดข้าวทัพพีหนึ่งใส่บาตรพระสารีบุตรๆ บวชให้กับพราหมณ์คนนั้น พราหมณ์คนนั้นประพฤติปฏิบัตินี้อยู่ในพระไตรปิฎกนะ

ข้าวทัพพีหนึ่งไม่มีจริงๆ ก็อนุโมทนาทาน สวดมนต์ก็เป็นการบุญกุศล แม้แต่กำหนดลมหายใจเข้าพุทโธนี่ปฏิบัติบูชา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกพระอานนท์เลย บอกให้ญาติโยมต่อไปให้ปฏิบัติบูชาเรา การสะพานมันเป็นเรื่องแสนยากของคนตระหนี่ถี่เหนียว แต่มันสละได้ด้วยผู้ที่มีธรรมในหัวใจ ผู้ที่มีศีลมีธรรมในหัวใจ สละได้ง่าย การสละอย่างนั้นมันสละได้ง่าย แต่การสละความตระหนี่ความคิดในใจมันสละได้ยาก มันถึงต้องกำหนดพุทโธเข้ามา

การปฏิบัติบูชามันเข้ามาถึงหัวใจ ถึงว่าหาแก่นหลักของมันเลย ถ้าหาแก่นหลักของมัน สิ่งนี้พาเกิด เกิดแน่นอน ปฏิสนธิจิตเวลามันวางทุกอย่างแล้วมันจะเป็นเอกัคคตารมณ์ เป็นจิตตั้งมันเป็นหนึ่งเดียว สิ่งที่เป็นหนึ่งเดียวนี่พาเกิด เวลาเกิดไปแล้วคนถึงบอกว่าทำไมระลึกชาติไม่ได้ ชาติที่แล้วเราทำไมระลึกไม่ได้ เวลาเราชาติปัจจุบันนี้เราคิดถึงเราไหม

เราอ่านหนังสือเราค้นคว้าต่างๆ มันเกิดขึ้นมาจากอะไร? มันเกิดขึ้นมาจากสังขาร เกิดขึ้นมาจากตัณญา ความคิด ความปรุง ความแต่ง มันเป็นขั้นๆ ขั้นนี้ไม่ใช่จิต ขั้นนี้เป็นอาการที่เราเกิดมาแล้วถึงได้ขั้นใหม่ ได้ขั้นใหม่หมดไป แต่จิตดวงเก่าปฏิบัติสนธิจิต สิ่งที่เป็นบาปเป็น

อกุศลเป็นบุญกุศลมันซับซ้อนตรงนั้น มันย่อยสลายออกเข้าไปเป็นอยู่ใน อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา สงฺขาราปจฺจยา วิญญาณํ มันเป็นขั้นอันละเอียด ขั้นอันละเอียดจนเป็นปัจจยการ เป็นสิ่งทีหนึ่งเดียว นั่นนะปฏิสนธิจิตอันนั้นนะ จิตตัวนั้นพาเกิดเราถึงระลึกชาติไม่ได้ไง

ผู้ที่ท้าวนายย้อนกลับเข้าไปถึงตรงนั้น จะไปเห็นต่างๆ หมดยเลย จะไปรู้หรือคั่นสิ่งต่างๆ ในหัวใจของตัวออกมาตีแผ่ให้หมด ถ้าไม่ตีแผ่เราจะมีพลังเลสงสัย ถ้าพลังเลสงสัยเรื่องใจของเราจะพ้นจากทุกข์ได้อย่างไร? ในเมื่อพลังเลสงสัยนั้นก็ป็นนิเวศอันหนึ่ง เป็นความทุกข์อันหนึ่ง อยู่ในหัวใจ เป็นพลังเล เป็นความเศร้าหมอง เป็นความฟ่องใส เป็นความคิดกังวลในหัวใจ มันต้องละออกทั้งหมด มันจะละออกได้เราเริ่มตั้งแต่ทำทานนี้

ถึงบอกว่าคนที่ไปวัดเป็นคนที่มีปัญหา มีปัญหาสิเพราะเราคิดว่าเรามีกิเลสในหัวใจ เราต้องการเกิดดีขึ้นไปตลอดไป ถ้ามันยังเกิดอีกก็มีบุญกุศลนี้พาเกิด ถ้าถึงที่สุดแล้วเราจะไม่เกิดอีกเลย ใจดวงนี้มีความสุขอย่างยิ่ง แล้วเวลาสุขอย่างยิ่งสุขในวิมุตติสุขไม่ใช่สุขแบบโลก สุขแบบโลกเป็นสุขเป็นเวทนา สุขเวทนา ทุกขเวทนา เวทนาเกิดขึ้นกระทบเกิดขึ้นไม่พอใจเกิดขึ้น นี้ความทุกข์เกิดขึ้น มีความสุขเกิดขึ้น มีความพอใจเกิดขึ้นอันนี้เป็นสุขเวทนา เวทนานี้ไม่ใช่ด้วยจิต เวทนานี้เกิดจากจิต จิตเกิดขึ้นมาความรู้สึกเกิดขึ้นมาจากความกระทบ ความสุขของโลกสุขเวทนา เพราะมีความสนใจมีความสมปรารถนาก็มีความสุขชั่วคราวๆ

แต่วิมุตติสุขเป็นตัวจิต ตัวจิตอ้อมเต็มตลอดไปมันอ้อมเต็มตลอด เหมือนเรากินข้าวมื้อหนึ่งแล้วไม่เคยหิวตลอดไปนี้ มันจะมีความสุขขนาดไหน อันนั้นเป็นวิมุตติสุข อยู่ในศาสนานี้คนที่เข้าใจว่าตัวเองมีโรค ตัวเองมีความป่วยไข้อยู่ในหัวใจ ถ้าเข้าไปค้นคว้าเข้าไปกำจัดเข้าไปทำสิ่งนี้ได้มันเป็นคนประเสริฐ ประเสริฐเพราะว่าเป็นความที่ลึกกลับมาก

สิ่งที่เขาหากันเขาหากันภายนอก ความเป็นอยู่อาศัยต้องปัจจัย ๔ เครื่องอยู่อาศัย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ปฏิเสธเลย ถึงบอกว่า พระนี้มีปัจจัย ๔ มีบริวาร ๘ เพราะอะไร? มีบาตรเพื่อบิณฑบาตมาดำรงชีวิต การดำรงชีวิตนี้ทุกคนเขาเห็นว่าผู้ที่นักรบอกรบเขาให้ด้วยความพอใจของเขาอยู่แล้ว แต่บิณฑบาตมีข้าวตกบาตรพระอยู่ได้แล้ว พระทรงชีวิตอยู่ได้แล้ว พอทรงชีวิตอยู่ได้ก็ย้อนเวลาทั้งหมดกลับมาค้นคว้าตรงนี้ไง ถ้าค้นคว้าตรงนี้ได้ เห็นไหม

พระเจ้าพิมพิสารบอกกับเจ้าชายสิทธัตถะตอนออกบวช คิดว่าโคณปฏิวดีออกมา ให้กองทัพครั้งหนึ่งเลย ให้กลับไปยึดเอาเมืองคืน เจ้าชายสิทธัตถะบอกไม่ใช่หรอก ออกแสวงหา

โมกขธรรม อย่างนั้นพระเจ้าพิมพิสารบอกว่า ถ้าเจอแล้วให้กลับมาสอนด้วย เจ้าชายสิทธัตถะ ออกไปประพฤติปฏิบัติจนเป็นพระอรหันต์ เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากลับมาสอนพระเจ้าพิมพิสารจนเป็นพระโสดาบัน

นี่ก็เหมือนกัน นักรบออกรบเพื่อชำระกิเลส ท่านเอาใจดวงนี้มาสอนพวกเรา นี่นักรบมาสอน ถึงว่ามีบริษัท ๔ ไร่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ช่วยกันปกครองช่วยกันดูแลศาสนา ศาสนาคือ ธรรมและวินัยของเราเป็นศาสดาของเรา เราจะมีที่พึ่งตลอดไป ถ้าเรามีที่พึ่งที่อาศัยเราก็พยายามก้าวเดินให้ถึงที่สุดให้ได้

การเกิดการตายพบพุทธศาสนานี้ประเสริฐมาก ชีวิตนี้เป็นแบบนี้ ทัศนคติความเห็นของคนเห็นถูกก็เป็นประโยชน์กับเรา เห็นถูกแล้วยืนไว้ด้วย ถ้าเราเห็นถูกแล้วเราไม่ยืนไว้หลักก็ไม่มี เขาว่าเป็นทฤษฎี ถ้าเป็นสัมมาทฤษฎีก็ต้องเป็น แต่ถ้าเป็นมิจฉา ถ้าเรารู้ว่ามันเป็นความคิดผิดเราต้องแก้ไข ถ้าเรารู้ว่าผิดมีคนเตือนเราๆ ต้องแก้ไขทันที แต่ถ้าเป็นสัมมามีความถูกต้อง ต้องยืน แล้วความเป็นสัมมามันก็มีหยาบ มีกลาง มีละเอียด ถึงที่สุดแล้วจะปล่อยวางเรื่องของใจทั้งหมดเลย

มีคนเขามาหา เขาพยายามจะมาหาเรา ถามว่า ทำไมหลวงตาเรื่องโลกมันก็บริบูรณ์สมบูรณ์อยู่แล้ว ทำไมหลวงตาไม่เลิกเสียทีๆ แต่บังเอิญไม่เจอเราๆ ไปธุระ เขาบอกว่าอย่างนั้น ถ้าเจอเรานะ เราก็จะคิดว่านี่เวลาเราทำกันเรามองแต่วัตถุใจ มองสิ่งที่ว่าโลกนี้เวลานั้นเป็นไปสมบูรณ์อยู่แล้ว เราควรเลิก

แต่สิ่งนี้เป็นโอกาส โอกาสที่ว่าคนเราจะได้สละทาน คนเราจะได้ทำบุญกุศล เพื่อเป็นเรื่องของบุญกุศลเป็นเรื่องอำนาจของใจ เป็นบารมีที่สะสมเข้าไปไว้ที่ใจ ถ้าเขามีโอกาสเขาได้ทำ หลวงตาทำเพื่อประโยชน์อันนั้น ไร ทำประโยชน์เพื่อเป็นบารมีธรรม บารมีธรรมกับสัตว์โลก

แต่คนที่ไม่เห็นด้วยเป็นมิจฉาทฤษฎีความเห็นผิด เห็นผิดก็เรื่องของเขา แต่เวลาที่ว่าชาติมีปัญหามีความเป็นไปตอนนั้นไม่มีที่พึ่งเลย เวลาออกมาทำไมล้มลุก แต่เวลาพอมีที่พึ่งได้ทำไมล้มลุก สิ่งที่ล้มเพราะอะไร? เพราะมองแต่เรื่องโลก มองแต่ว่าสิ่งนี้เป็นเรื่องสาธารณะ ไม่มีใครรับผิดชอบ

แต่หลวงตาว่าสิ่งที่สาธารณะ สังฆทานเป็นเรื่องของสงฆ์เป็นเรื่องของสังฆทาน สิ่งนี้เป็นสิ่งสาธารณะ แต่มันเป็นหลักของสังคม เป็นหลักของชาติ เป็นหลักของผู้ที่อยู่อาศัย สิ่งนี้เป็น

หลัก ถ้าสิ่งนั้นเจริญเราก็อยู่สุขสบายไปด้วย แต่ทุกคนไม่ต้องการรับผิดชอบสิ่งนั้นไง แต่ผู้ทำใจที่มีหลัก สัมมาทิฐิเห็นถูกต้อง ประโยชน์ของตัวเองไม่เห็น เห็นแต่ประโยชน์ของส่วนรวม ถ้าเห็นกับประโยชน์ส่วนรวม ทำเพื่อส่วนรวม

แล้วทำเพื่อส่วนรวม ส่วนรวมจะเกิดขึ้นมาได้อย่างไร? เกิดขึ้นมาจากค่าน้ำใจของสังคมนั้น ถ้าสังคมนั้นให้ประโยชน์สังคมนั้น สังคมนั้นได้สละออกไปมันเป็นการศีลธรรมจริยธรรมเข้าไปในสังคมนั้น อันนั้นเป็นนามธรรม อันนี้เป็นประโยชน์ แต่ไปมองกันที่เงินเท่านั้น หลวงตาบอกเลยเงินนี่มันเป็นสิ่งพลอยได้ แต่จริงๆ แล้วต้องเอาหัวใจของสัตว์โลกในสังคมนั้น แต่เงินนั้นเป็นสิ่งพลอยได้เท่านั้น เพียงแต่ว่าเงินนี่เป็นสิ่งที่วัตถุที่จับต้องได้ถึงเอาเป็นหลัก พอครบจำนวนแล้วก็จะเลิก

เรื่องของนามธรรม บุญกุศลในหัวใจ ถ้าเรามองไม่เห็นคนไม่เข้าใจ มิฉนาก็มีติดบอด ถ้าเป็นสัมมาทิฐิเห็นความเป็นสิ่งที่เราสละแล้วเป็นผลของเราๆ ก็จะทำของเราไป จากภายนอกภายในถึงใจของเราแล้วเราพ้นไปได้ นี่เรื่องของศาสนา เอวัง